

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰਾਹ

ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਰਾਵੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰੋੜੀ ਮੱਲ ਨਾਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗਾਹ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਕੀਹਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਕੀਹਦੀ ਸੀ? ਕਰੋੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਾਦਾ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਦੀ। ਤਦ ਬਾਬੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਬਾਬੇ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਦੇ ਸਮਝ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੋਂ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕ ਪੁਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਵਸੇਵਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਕੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਏ ਅਤੇ ਆਪ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸਭ ਲੋਕ ਸਾਂਝੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਜ਼ਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਂਝੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਬਹਿ ਕੇ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਬਾਰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਨਵਾਂ ਢੰਗ ਸੀ ਜਿਥੇ ਜਾਤਪਾਤ, ਲੁਟ ਖਸ਼ੂਟ ਤੇ ਵਿਹਲੜ ਪੁਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਜੋਰ ਸੀ। ਇਹ ਸੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਸਬਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ।

ਪਰ ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਕੀ ਹਨ? ਅੱਜ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਤਪਾਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੱਟ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਛੋਟੀਆਂ ਜ਼ਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ। ਜ਼ਮੀਨ ਇਕ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਠੇਕੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਹੁਣ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਤੇਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠਾਂ ਕੁਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ੭੪ ਫੀ ਸਦੀ ਦੀ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਬੋ-ਹਵਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਦੂਸ਼ਣ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡੇਰੇ ਅਤੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੌਲਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਕਈ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੌਲਤ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਾਂਝੀ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਤੇ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਟ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।